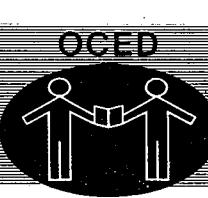

Jèkabaara

"ni jekafò ve daamu ye,
jekabaara nyogon daamu te."

SOWYETIKI KARAMOGOKE
NI KATIBUGU "IPR"
CIKEKALANDENW

MIN BE NIMORO IN KONO

KOORI SENE BAARADA

- NYE 2: WARIJIGINEW KIBARUYA TO DINYE KIBARUYA
- NYE 3 NI 4 NI 5: SOWIYETIKI JAMANA DUGU KUMA KAN
- NYE 6 NI 7: MASIBA NTONKULU BINNA SE NEGALI JAMANA KAN.

CIKE DONNIYA

- NYE 8: BNDA SORO YIRIWALI BANKI DUGUW KUMAKAN
- NYE 9: NKANIYASIRI KO 3NAN KA NYESIN WORODUGU LAKANANI BAARAW MA.
- NYE 10: SEGU MARA JIRITURU BAARADA TULON TE SE BE SA.
- NYE 11: HASIDIMASA.

kòori sènè baarada kunnafoni

Warijigine kura 14 minnu bëna dayeien

Warijigine kibaruya (tɔ)

Jekabaara boko laban in na (boko 35-36) warijigine kura 14 minnu kofera Sikaso mara la, a tarabu file nin ve.

daamu kura :

Bènkan dò tèmèna kòori sènè-yòrò (CMDT); Tiga sènèyòrò (ODIPAC) ani Mali kunnafoni-

Jekabaara

jènsènso (AMAP) ni nyògòn cè, kunnafonisèbèn «JEKABAARA» ani «KIBARU» bòli n'u jènsènni na, nyògòn fè.

kibaru

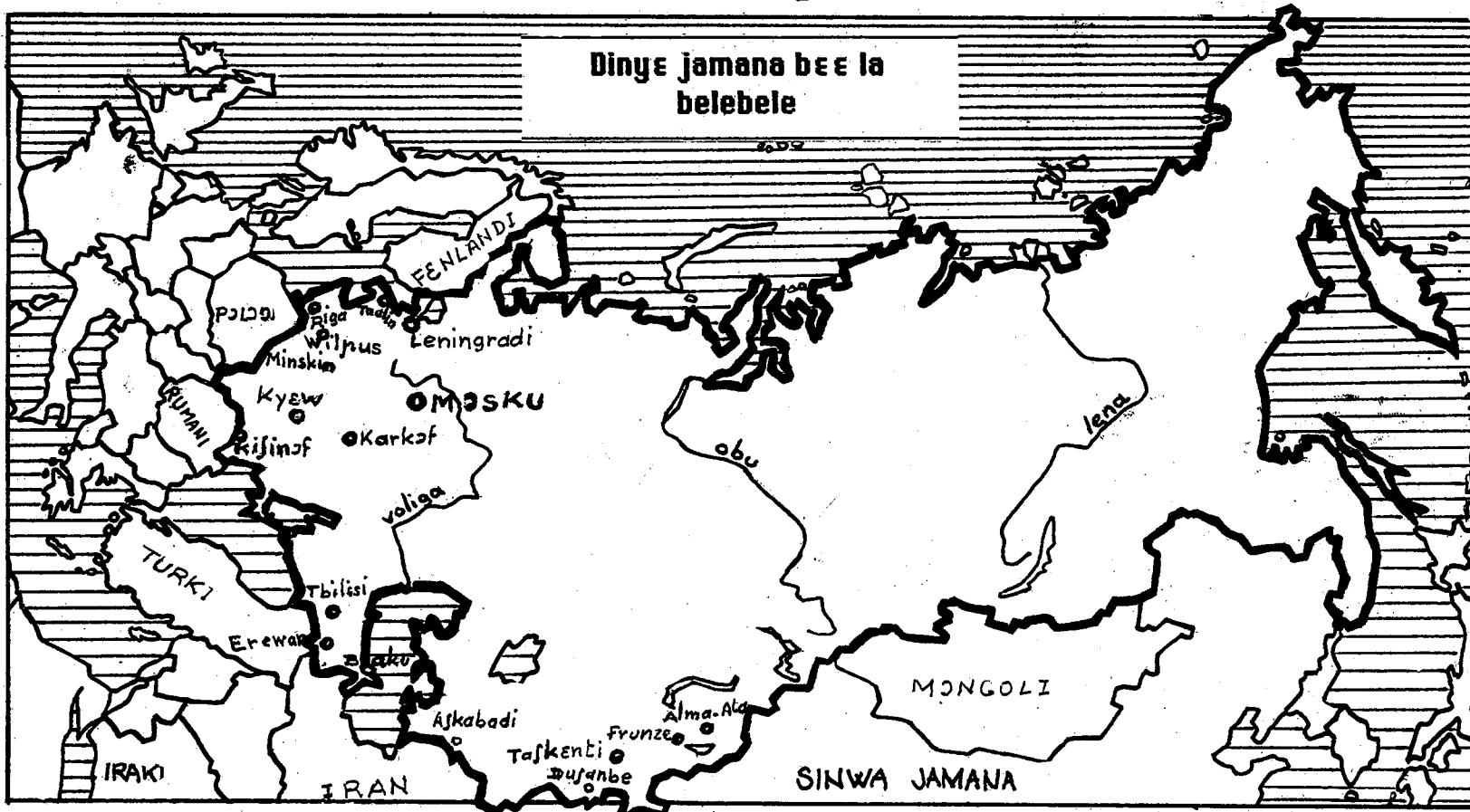
a bë bò kolo o kalo AMAP ke yemmeni kono

Mara	Jigine sigiyoro	Jigine mara duguyiriwatōn	Cikéda hake	Dugu mogo hake
Sikaso Kinyan	Sanzana	Sanzana	140	2 228
		Nogolaso	22	560
		Ngolaso I	63	900
		Ngolaso II	41	769
		Kokuna	25	151
		Getela	24	289
		Fateguela	12	138
Sikaso Kinyan	Dumanaba	Dumanaba	179	2 802
		Sosoro	13	
		Nyaradugu	50	928
		Fonsebugu	60	1 100
		Zangaso	11	379
		Fanyena	37	850
		Boro	32	815
Sikaso Nyénna	Dumanani	Zanpereso	27	474
		Dumanani	88	2 239
		Mouraso	17	591
		Zibangolola	26	781
		Sibiritina	76	1 578
		Yiringaso	93	1 793
Sikaso Nyénna	Nyénna	Nyénna	138	4 535
		Njibala	16	182
		Karangaso	65	845
		Sushéna	35	445
		Jenéni	46	844
		Sanankoro Togola	24	263
		Darabugu	54	341
		Wekorobugu	56	719
		Njila	45	1 497
		Bugulaba	46	1 028
		Cala	26	618
		Cola	77	924
		Buwasa	55	618
Mumé	4	32	1 710	32 324
Fana Beleko	Jebe	Jebe I		
		Jebe II		
		Segena		
		Dugazana	288	4 309
		Jigela		
		Konozana		
		Woroni		
Mumé	1	8	288	4 309
Mumé be lajelen	14	110	7 262	105 275

dinyè kibaruya

Sowyetiki jamana

Sowyetiki jamana ni Mali ce teriya te bi ko ye. Kabi yere te sen folo, 1960 san, Sowyetiklw be ka Mall demen yirliwali baare dekun camon na ni baaradonna ni baaraminen ni baaramusaka ye.

Sowyetiki jamana kene bam2 22.400.000 ye ; a be Mali nyogon 20 bɔ ; a kɔron ni tilebi ye bam 10.000 ye ; a kenyeka ni worodugu ye bam 5000 ye ; n'i ye mobili teliya bila bam 100/w la (bam 100 waati kelen o kelen na), a kana jo flyew, i be tile 25 de ke ka jamana in lamini!

Sowyetikika be e lajelen ye mogɔ 281.700.000 ye. Sibolo 130, a be e n'a ka kan, w'a kan 130 be e seben bi.

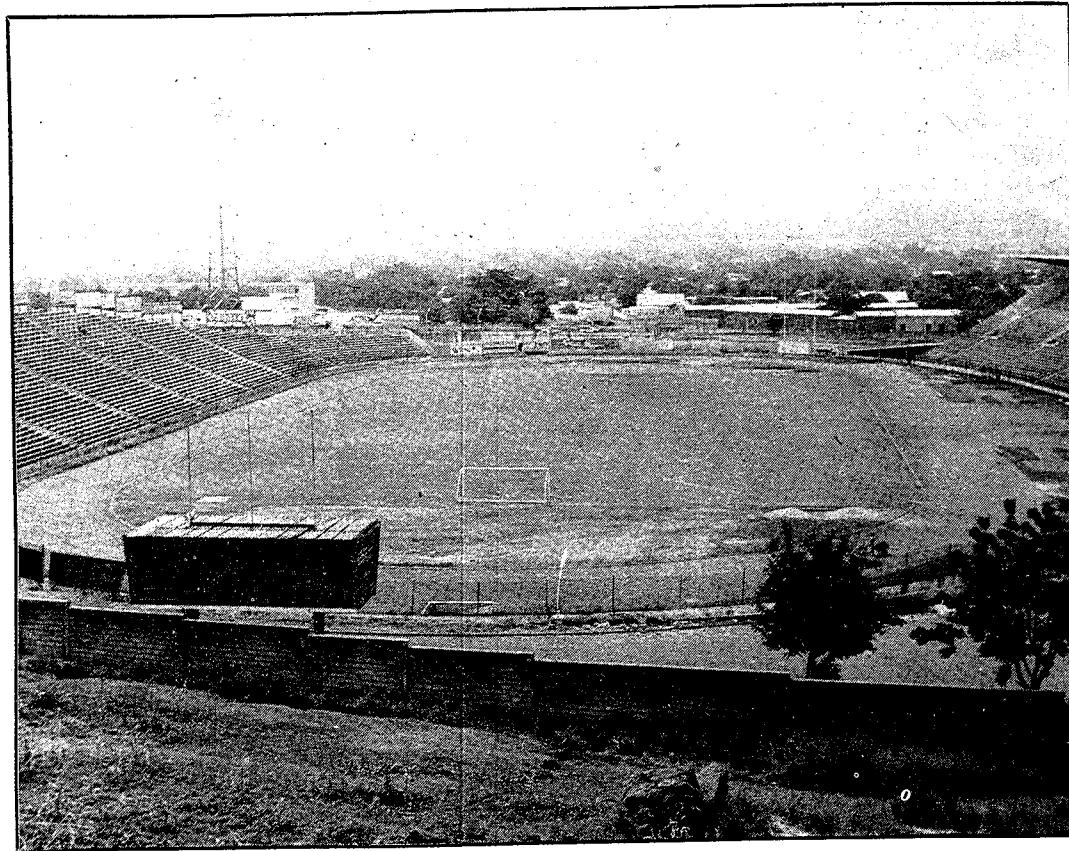
Galodugu 2.000, u la 293 jama ka ca miliyon ye ; u la belebelew ye Mosku miliyon 8,8 (miliyon 8 ani ba 800) ; Leningradı miliyon 4,9 ; Kyew miliyon 2,5 ; Tashkenti miliyon 2,1 ; Baku miliyon 1,7 ; Karkof miliyon 1,6 ; Minski miliyon 1,5. Cikeduguw mogɔ ye miliyon 95,7 ye.

Sowyetiki Jamana ye jamana 15 de jelen ye.

Jamana	KENE. bam2	Jama	Faaba
Risila	17 075 400	144 080 000	Mosku
Ukraini	603 700	50 994 000	Kyew
Byelorisi	207 600	10 008 000	Minsk
Uzbekistan	447 400	18 487 000	Tashkent
Kazakstan	2 717 300	16 028 000	Alma-Ata
Zeworzi	69 700	5 234 000	Tbilisi
Azerbayjan	86 600	6 708 000	Baku
Litwani	65 200	3 603 000	Vilnius
Moldawi	33 700	4 147 000	Kishinov
Letoni	63 700	2 622 000	Riga
Kirgizi	198 500	4 051 000	Frunze
Tajikistan	143,100	4 648 000	Dushanbe
Armeni	29 800	3 362 000	Erevan
Turkimeni	488 100	3 270 000	Ashkabadi
Estoni	45 100	1 542 000	Tallin

Wladimir Lenini Sowyetiki Jamana sigibaga (1870-1924)

- **Soro yiriwali la**, o misali do ye Jamu siman dabalida joli ye k'a di Mali ma, ani Daman baarada "Sonaremu" sigili Kati ani Kalana sanu boyoro ; u bε ka feere siri fana ka do fara Segu Ofisi cike dugukolo labennèn kan.

- **Kεneya dakun na**, u ye dokotoro ni dokotoròminen caman lana Bamako ni Marabolow kono.

- **Kalan ni ladamuni hukumu kono**, u ye kalansobaw jo i ko Mara dɔnniya kalansoba. "ENA" ni Karamogɔ kalansoba "ENSIPU", ka karamogɔbaw di i ko Katibugu Ciké kalanso "IPERI" la ani Bamako Feere kalansoba "ENI" na, ka Farrikolo nyenaje kene "Omunispori" jo Bamako.

U bε demen min don Mali ma, kalan musakako la, o ka bon an demenbaa bε ta ye : kalanden 1.500 musaka talen bε u fε u ka jamana kalansobaw la.

Sosyalismu jamana foto

Sεreyelema (rewolishon) kera jamana foto min na, baara-densere ka fanga bosi baanasere la ka jamafanga sigi (sosyalismu), o ye Risila ye, 1917. A ni jamana werew farala nyogon kan ka Sowyetiki jamana bange, 1922, k'a kuntigi ke Wladimir Lenini ye.

Baaradenton (kominisiton) min y'o waleya, o sigibaga de ye Wladimir Lenini ye. O politikiton kelenpe de bε yen ; a tonden ye miliyon 19 dɔrɔn ye, bawo bε te don a la ko a ka di i ye, wa jagoya fana te mogo ka don a la. Depite mogo miliyon 2,3 bε jama kunko fo, nk'a tilance site Parti la.

Soshyalismu fusayara jamana ma kosebe san 70 in kono ; o taamashyen dow file :

- U ka dabalidaw joyoro tun ye 1% 1922 san na, bi 20% don dinye soro la ;

- Olu de ye dugukolo lamini-kurun foto dilan (sputnik) ;

- U foto ye hadamaden bila ka taa sankaba la (Yuri Gagarini) ;

- Baarantanya banna jamana kan a san 50 ye nin ye ;

- Sofuru (luwase) da ka nogon

diny€ b€€ ta ye ; a t€ temen sara 3% kan ;

- Moggow b€ furak€ fu dokoto row f€, u t€ fura san ;

- Moggow b€ kalan fu, kabi san folo fo kalansobaw la ;

- Dorniya ni faamuva forobayara, frikolo ny€naje s€b€ yiriwaia .

Cik€ dugukolo taari miliyon 608, baganforo taari miliyon 228.

Cik€da ye suguya fila ye :

- **Cik€tonw** (kolkozi) ye cik€law y€re ka je-ka-baara kulu sigilenw ye, fanga sen t'a la ; cik€ton 26.200 de b€ yen ;

- **Fanga cik€daw** (Sowkozi) 22.500 b€ yen.

Nka taari tilance yamaruyalen b€ cik€la kelen-kelen b€€ ye. Ojonforo miliyon 34 b€ yen. Olu ny€ sinnen b€ baganmara ma ko-

s€b€ : misi miliyon 24 ; 1€ miliyon 14 ; ba ni saga miliyon 32.

Sowyetiki cik€law ka 1987 san koori bolen k€ra t€ni 8.230.000 ye (Mali ta k€ra t€ni 201.000 ye), pomit€ri t€ni 87.200.000. U ka baganw ye misi miliyon 122, 1€ miliyon 80, ba ni saga miliyon 148.

Sumankis€ foro ka bon (u ka alikaama ka ca diny€ b€€ ta ye) nka suman s€rolen b€ d€se u la bawo dugukolo duman man ca, wa san 3 ni 4 t€ ke ja ko .

"Perestroyka"

Kosa in na u nana a ye ko waley-ya d€w b'u ka jamana kono, ni fu ma siri olu la, u ka s€ro b€ na nagasi, ka sosyalismu tiny€ : fanga jalan, yurukuyuruku, kumadantanya.

Gintan kura wulilen b€ Kominiton f€, ko "perestroyka" yaasa ka d€ b€ fanga ka degun na baaradaw la, ka moggow labila u k'u f€law jira, ka hakilila kuraw bange minnu b€ s€ro jiidi ka sosyalismu barika.

Jamana kuntigi kura Mikayel Gorbacof ce sirilen b€ o finy€ latilenni na kosebe □

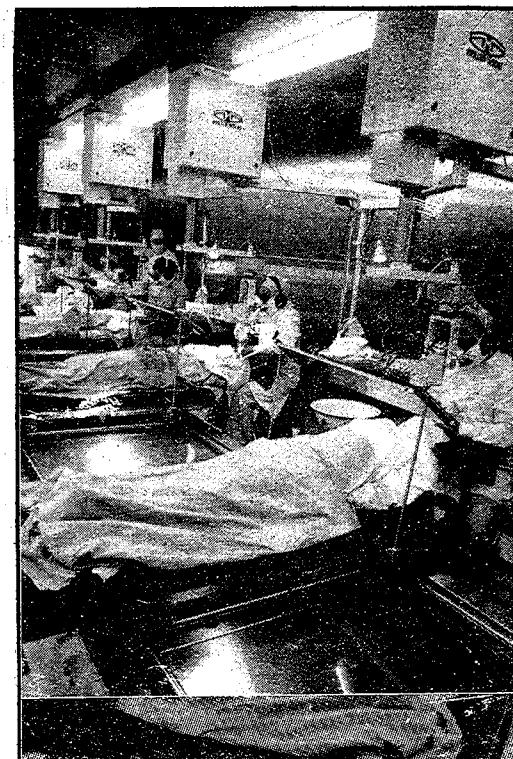
Cik€la duuru o duuru cik€masin kelen !

Turkimeni denw

Uzbekistan denmis€nw

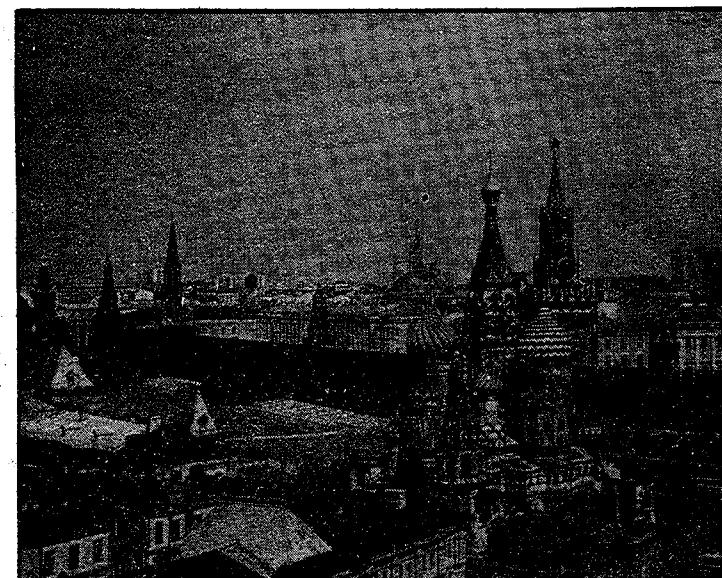

Sara t€ b€ furak€li la.

Mikayel Gorbacof

Sowyetiki jamana
kuntigi.

Kremlen Mosku politikikin.

Masiba ntɔnkulu binna Senegali jamana kan

Ntɔnkulu ko ye masiba ye, masiba min kelen bε bi-bi in na dinyε seleke naani jamanaw bε jɔrɔnnako ye bawo a bε na ni kɔngɔ ye. Fosi man jugu ka balo dεsε bɔ jango balontanya. Ntɔn ka tinityen i te se ka fo ka ban bawo n'a kulu jiginna yɔrɔ minnu na fosi te to yen dugukolo jalan kɔ. U bε fanw da o yɔrɔ kelenw na, olu dun tɔrɔlen fana y'a danma kasara ye (binw jiribulu, jiriju mɛɛrɛnw, fosi te to).

Ntɔn kεlε jekulu dɔ sigira sen kan ntɔnkulu tatinyen i kanma ani k'u silatunu. Dɔ kεra o siratige la, nka halibi baara tɔba bε kɔ, o dun ye mɔgɔw jɔrɔnnako ye dinyε kɔnɔ. Kunnafoni min sɔrɔla kɔsa in na ntɔnkulu dɔ binna Senegali jamana kɔron yan fan kan, ka se fo Ganbi dugukolo ma. Jɔrɔ kelen bε jamana minnu na olu ye Mali, Mɔritani, Nizeri ani Cadi ye.

Ntɔnko lahalaya Afiriki kɔnɔ

Burukina Faso : Fen ma ye yen folo, nka a yɔrɔ min tenkunnen bε Mali jamana na, ka taa Guruma fan na o te na kisi ni ntɔnw k'u bε wuli k'u nyɛsin yen na.

Kapu-Wéri : Kalo 9nan tile 27 n'a 28 ntɔn yera a yɔrɔ danmadɔw la.

Ganbi : Ntɔn bɔnna kεnε min kan a janya bε taa fo bametere 25 la k'a kɔnɔ kε bametere 4 ye.

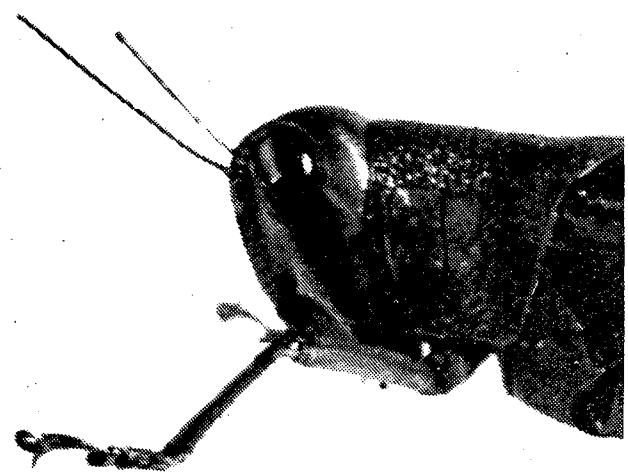
Gine-Bisawo : Ntɔn kɔrobalen yera yen.

Mali : Saminyε neɛma kεra sababu ye ka ntɔnfaww tɔrɔ. Ntɔndenninkulu ko fɔra Nyafunke, Gundi-
damu ni Tumutu fanw na. U kolosila kεnε min kan o bε taa fo taari 100.000 la.

Mali kɔgɔdugu la, ntɔnko b'a la ka juguya ka t'a fe. Fanw sere filanan tɔrɔlen ye ntɔnko juguya ka t'a fe. Min kolosira metere kεnε o metere kεnε kan o bε ntɔn 100 fo ka taa ntɔn 200 la. Kεnε min minɛna ntɔnw fe'o bε taa taari 135.000 la.

Kayi, ka taa Awuru fan na, ntɔnkulu dɔw ji-ginna yen kan. Furaji kεra taari 287.337 la walasa ka ntɔn kεlε.

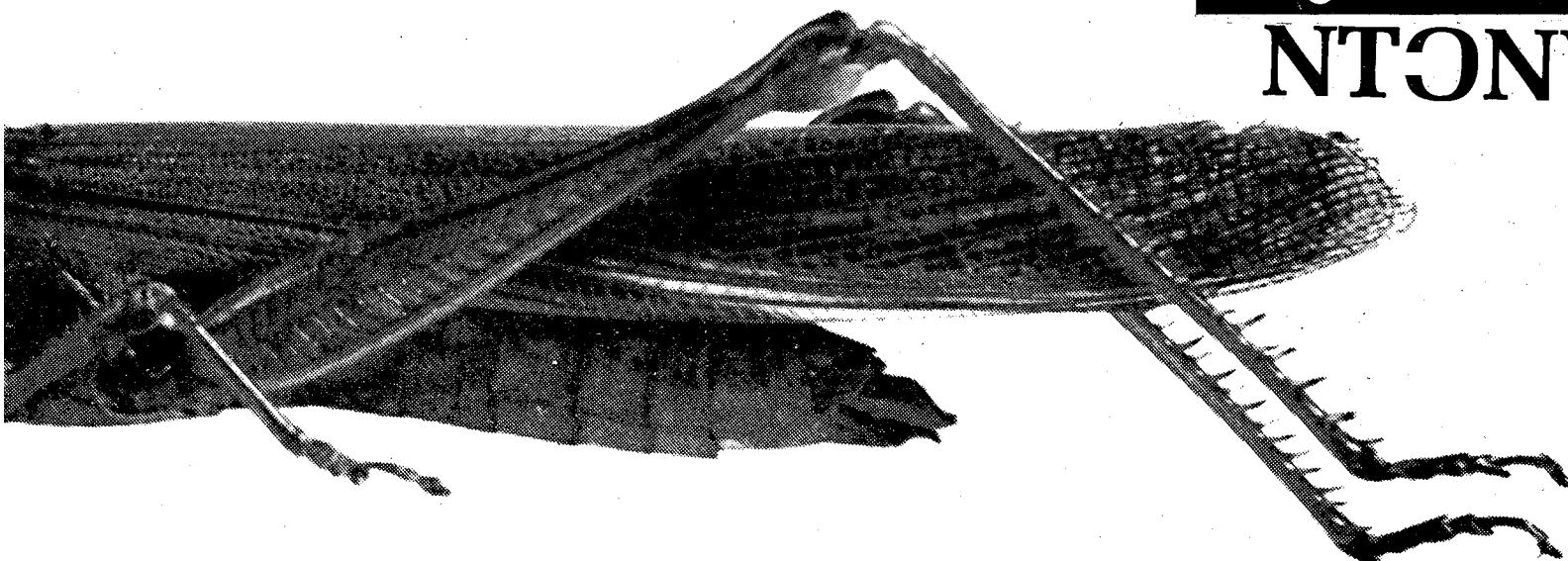
Mɔritani : Jamana fan bε minɛna ntɔn fe. A seere bε yen. Fanw bε tɔrɔ la cogo min u bε ntɔnkise di ten. Fosi te kisi u mantoɔro ma bilen (jiriw, nakofenw, sumanw,...) kεnε min tinyen nin cogo in na o bε taa fo taari 4.000.000 na ; n'o tilan ma furake joona o bε na kε jahadi ye.

Ntonw firila 1

duguw kumakan

NTɔNW

Nizeri : Seere minnu kofora Mɔritani, u nyɔgɔnnaw yera Nizeri jamana fana na. Ji sigida minnu bε neεma do lase cεncεn jamana yɔrɔ gεlεnw na, o site kisi bilen ntɔn ma.

Senegali : Kalo 9nan tile 21, ntɔnkulu danmado panna ka bɔ Mɔritani jamana na ka na suuru kɔgoji da fε geren kan ka taa. U ye fan minnu da o yɔrɔ la ka tugu nyɔgon na, o cogoya kelen in na fanw b'a la ka tɔrɔ. Ntɔnkissɛ fɔlɔw bɔra kalo 10nan tile 5 la. O y'a sɔrɔ a kalo kelen in tile fɔlɔ la ntɔnkulu dɔw jɛnɛnna ka bin jamana kɔnɔna na. U ye yɔrɔ minnu sɔrɔ o kera Jurubeli, Kawolaki, Tanbakunda ni Zigenhɔri ye. I k'a dɔn kasara in sera kene min ma o bε taari 2.000.000 bɔ. O kene kasaralen na hake min furakera o bε taa taari 333.505 la. O furakeli kɔni bε sen na. Tinyɛni sera senefɛnw mtnnu ma o kera tiga, sanyɔ, keninge, shɔ ni nakɔfɛnw ye.

Ntɔnw ka masiba yaala (taama, panni) ye Farafinna labo kalo 9nan ni kalo 10nan kɔnɔ. U ye tinyɛni kε ka tinyɛnikɛlaw bange.

Ntɔn o, ntɔnden o, i t'a dɔn min ye masiba fɔn ye ka temen / min kan.

Cadi tε Cadi ye ; Alizeritε Alizeri ye ; Marɔku o kerebɛtε ; kuma tε Ecopi, Jibuti ni Sudan ma - ntɔnw ma nin jamanaw si to yen.

O de la jamanaw y'a ganiya ka je ka ntɔn kubɛn walew sigi sen kan. Jekulu min ye nyɔgɔnye kε Bamako kalo 10nan tile 20 n'a tile 21 na, o kera ni dɛmenboloba minnu ye ka fara Burukina, Ganbi, Mali, Mɔritani, Nizeri, ni Senegali kan, olu ye "SILS", "OKLALAW", "FAO" ye.

Baara teliman minnu ka kan ka ke, u ye o dantige nyɔgɔnye in na □

BNDA
Sene Yiriwali Banki

Soro lakanani dōno ka nyésin duguyiriwatonw ni seneke jekuluw ma.

An balima seneke law, aliha mudulilahi!

Ala hinena an na nyinan : sanji nana a cogo la. Sumanw nyéna. Soro fana kéra.

An dun ka kan ka feere juménw tige, ka dabali juménw siri, walasa. Ala ye soro min kalifa an na, o kana tinye an bolo.

An bëe b'a don ko Pariti ni goferenaman, ani malidenw bëe lajelen haminankoba ye dun-ka-fa sabatili ye jamana kono. Dun-ka-fa dun te sabati soro ko.

Nyinan, Ala ye soro d'an ma, a bennan bëe an ka feere ke ka soro in lakan.

O de kanma :

"BNDA" n'o ye sene yiriwali ban-ki ye, a y'i laben k'aw demen k'an demen ka soro kelen in lakan na nyinan sannifeere hukumu kono.

"BNDA" y'aw demen cogo min na ka seneke minenw ni seneke baganw soro, o cogo kelen de la, a ye feere kura tige ka nyésin aw ka soro lakanani ma.

Feere kura in togo : "Soro lakanani dōno".

1*) Mun na soro lakanani dōno ?

Soro lakanani dōno b'a nyini seneke law ka se k'u yere demen :

- K'u nyéna songow soro u ka sumanw sannifeere la,
- Ka lawale nyomasaya sinsi dugu kunda,
- Ka sannifeere lasaniya, ani
- Ka géléya kélé sumanw songo kola.

2n) Soro lakanani dōno ke kun ?

A ke kun ye saba ye :

- Ka sumanw san
- Ka sumanw mara
- Ka sumanw feere.

3n) Soro lakanani dōno bëe ke jen ma ?

A bëe ke jekuluw de ma :

- duguton
- duguyiriwatonw ani
- seneke jekulu wërew, minnu kelen bëe k'u ka layidu talenw bëe dafa u ni BNDA ce, ani minnu keilen don ka suman mara magasanw jo u ka dugu kono.

4n) Soro lakanani dōno tiimew

fölo : Dono in hake te temen "CFA" wari tama miliyon 5 kan, n'o bëe ben "CFA" wari dorome miliyon 1 ma.

filanan : Dono in sarati ye sankelen ye. A bëe se ka lakuraya ni suman sannen maralen yera dugu magasan kono. Nka sani o kôlosili ka se, dôno in hake do bëe sara. O hake sarata ye 20 ye keme na (20%) an'a kuntôna. O bëe ben wari dônonen tama keme o keme, tama 20 ma walima a dorome mugan o mugan dorome naani.

sabanan : Dono in tona ye 8 ye keme na (8%) n'o bëe ben tama 8 ma, wari dônonen tama keme o keme, walima dorome kelen ni tama 3 wari dônonen dorome mugan o mugan.

5n) - Hakili ka kan ka to minnu na :

- Soro lakanani dōno ye dôno ye sumanw sannifeere kanma.

- Aw kana dōno nyini min ka ca aw ka soro ma, walima aw fanga n'aw ka feere te se ka min labaara.

- Aw kana nyinen ko :

Dono in n'a kuntôna de bëe sara aw fe.

Suman sannen donini n'a marali musaka ani musaka wërew, aw de b'oluta.

- O bëe de kanma, a nyinen b'aw fe, aw ka jate mine konyuman walasa aw ka sanmifeere baara kana ke baara fu ye aw bolo.

- O la, n'aw bëe se ka nin wale folen ninnu bëe tiime, aw bëe se aw ka seneke kuntigi walima BNDA lasigidenw ma, u k'aw demen ni kunnafoniye

BNDA : Sene yiriwali Banki

Bëkan sëben

Anw : "BNDA" sene yiriwali banki kuntigi.....
min yamaruyaten don BNDA nyemogoya jekulu fe,

Ani

Anw : .....duguyiriwaton kuntigi.....
ka bo .....lamini na, ...kafo la

Anw benna a kan ko :

"BNDA" bëe dôno kuntaala surun do ke an ka duguyiriwaton ma, dôno min layidukan talen ye :

a kun : duguyiriwaton ka suman toni..... san toni o toni dorome.....

a hake : CFA wari tama..... n'o ye

CFA wari dorome..... ye

a sarati : fölo, 1989 san kalo duurunan tile 31 ; 20% bëe

sara dôno n'a kuntôna na. Nka makono bëe se ka ke fo san

kalo kôntontonnai tile 30 don ni suman sannen maralen

feerebali yera kalo duurunan tile 31 don.

filanan ni laban : 1989 san kalo kôntontonnai tile 30.

a tona : dôno 8% san kônôna, n'o bëe ben : wari dônonen tama keme o keme, tama 8 ma, walima wari dônonen dorome keme o keme, dorome 8 ma.

a garanti wali a sangal :

- duguyiriwaton nyemogoya jekulu

- suman sannen maralen

Duguyiriwaton

kuntigi

BNDA

kuntigi

ŋaniyasiri ko 3nan ka nyεsin Mali worodugu lakanani baaraw ma.

Kalo 11nan kɔnɔna na, koɔricikε yiriwa baarada y'a dεmεnbaaw ka kɔlɔsili jekulu bisimina u ka laadalanyɔgɔnye hukumu kɔnɔna na. O dεmεnbaaw ye dinyε seleke naani magonyε waribonba ani Faransi ka dεmεnjekulu n'a ka yiriwali siriaw jatemine jekulu, ani Olandikaw ka jekabaara jekulu ye. U bεε lajelen tun bε nyɔgɔnye in na.

kabini 1979 san na, dεmεn bε ke koɔricikε yiriwa baarada ye jamana wεrew fe walasa ka soro basigi a ka cikε maraw kɔno.

1988 san ye Mali worodugu yan fan yiriwali dεmεn jekulu ka ŋaniya siri 2n waleyali san laban ye. A ŋaniyasiri tun bε mun kan:

- ka baganmara sinsi,
- ka jiko nogoya,
- ka duguyiriwatɔn sigili sabati,
- ka malosεnε yiriwa,
- ka nyinini ke koɔrisεnε ni sumansεnε siratige la.

1988 san kɔlɔsili jεlulu in ka baara sen fe jεn kεra n'a ye u k'u hakili jakabo kundafanbw kan, u ka ŋaniyasiri ko 3nan bε na nyεsin minnu ma, o min baaraw ka kan ka damine 1990 san na bawo 1989 san kɔnɔna na jatemine bε na ke baara kεtaw kuntiennaw pereperelatigeli la.

Jateminenaw y'a jira ko Mali worodugu yan fan na, k'a da jama bugun cogo kan san 25 nata n'a gεleyaw bε nyɔgɔn na. Jama min bε yan bi o nyɔgɔnna 2 de ka balo ka kan ka dabali 2015 san na. O la fo:

- ka balo min bε yan bi nyɔgɔnna fila nyini.
- ka jatebo ke soro ke cogoya la walasa bεε k'a ka cikε yoro soro.

- ka nyεsigili ke denbayaw ka dɔgo jenitaw la.

Nin si te nyε hakili jakabo ko ka nyεsin dugukolo lakanani baaraw ma.

ka cikεdugukolo basigi ni cikε feεre dow ye

I n'a fo :

- foromanyan ko,
- bagan nogɔ ni sunungu nogɔ dilali,
- dugukolo magonyefenw koseginni a ma,
- tubabu nogɔ n'a nyɔgɔnnaw tali,
- sεnεfεnw falen-falen cogo nyɔgɔn ko kεnε kelen kan, ani ka ninaminenaw dɔw sεnεni yiriwa i n'a fo shɔ, tiga...

ka dugukolonɔn kεle ni walew ye

I n'a fo :

- kungo kɔnɔna lakana baaraw (jirituru, kuŋgo jeni kεlεli...)
  - bagangen yɔrow dantigeli a n'u lamo cogo nyuman, k'u bεre kenyε ni cikεdaw ye.
  - jiko sabatili baaraw.
  - si nyuman nyinini walasa ka soro korota.
- Nin bεε ye ŋaniya nyumanw ye

nka a si te taa musakaw ko. A te ke ni cikεla yεre ka nafolo ma basigi, k'a yiriwa.

Dugukolo tigiya fana sariya ka kan ka sifεlε k'a ni baara kuntiennaw siri nyɔgɔn na. O b'a to ni yɔro min tigiya sementiyara o tigi k'a se ka ko ke walasa k'a yɔro don da la.

ka cikεdaw ka jε-ka-baara sigi sεn kan cikεduguw la.

Jε-ka-fɔ ni jε-ka-baara de ye labεn bεε baju ye. Kuntienna minnu fɔra nin ye, u si te se ka sira sɔrɔ ni duguw bεε m'a kε u jɔrɔnnako ye. A miiri ninnu sabatilan ye duguyiriwatɔn sigili ye k'u kɔtɔromatɔnɔn ka taa olu fana ka bolodinyɔgɔnma sira kan, n'o ye kafoyiriwatɔn sigikunw ye. Fɔ cikεla yεre k'a dɔn ko dugukolo y'a yεre de ta ye, ani a k'a wasa don a lakanani baaraw la, ani k'a baara cogo sariyaw sira taama jε-ka-baara hukumu kɔno (soro nasiraw laboli).

ka dɔ fara koɔricikε yiriwa baarada ka maraw kan.

Nin bεε ye feεre ye walasa dugukolo ka laboli ke, ani ka tu kura raw tige ko jate mine walasa finyε minnu yera ka tεmen dugukolo baara cogo la, an ka se k'an tanga olu ma. O bε na ke ka taa Buguni mara la, Garalo ni Manankɔrɔ fan na.

ŋaniyasiri 3nan ka baara bε nyεsin 2nan ni fɔlɔ wale kelenw basigili ma.

O bε tali ke miiriya kelen de la n'o ye mogɔ k'i sama dεmεn no fe walasa i ka se i yεre kɔrɔ. ŋaniyasiri 3nan n'o y'a laban ye, o bε ke san 5 kɔnɔna na. A b'i tinti baaraw kan minnu ma sira soro kosebε halibi (gerenkanmalo, jingreso, lεkɔnomalo ani o nyɔgɔnaw yiriwali).

Ka baara in taa nyε, Mali worodugu yan fan k'a hεre soro, wa Mali jamana bεε ka bɔ a nun ma □

cikè dònniya

Segu mara jirituru baarada

Nin ye dəmənbaara ye min bε
bə Olandi jamana yoro kana Mali
ma. A nyεsinnen bε an ka duguw
jiriko ma.

Kuntienna minnu bε baara in kono

- Ja kεlεli baaraw walasa ka sεnεkε yorow lakana.
- Ka an ka kungo kono sεnεkε yorow segin u baarabagaw ma ni feεre nogoñw ye, u yεre bε se ka dō kε minnu na.
- Ka feεrew sigi sen kan minnu bε na ni tobili dago ko ni sojo jiri ko ani magonyε ko tōw bε se nogoñali ye.
- Ka dugu moggow dege walew ni feεrew la minnu b'a to sigiyoro bε se ka lakana.
- Ji-ni-kungo baarada jyoro ka kan ka bonya jamana yiriwali siraw la.
- Ka walew kε minnu bε na ni kungo lakanani ye i n'a fo gwakulu nana ni finfin na tobili.

Baarada sigi yoro

Baara in bε ke Segu mara kono nka kεrenkεrennenya-la, Barawuli, Nyɔnɔ ani San. A baarakela bε ε lajelen ye mogg 60 ye.

- Segu nyε moggosola mogg 3
- Barawuli mogg 22
- Nyɔnɔn mogg 25
- San mogg 10

Baara minnu sigira sen kan.

Jekabaaraw don minnu bε nyε-jira dugumoggow la ji-ni-kungo baarakelaw fe.

1o) Jirituru : mogg kelen baara don cogo min jama baara

don o cogo la ; jirituru bε se ka kε kεnε lankolonw kan, wali sεnεkε yorow la, walima a bε se ka kε ka foro lamini ani k'u danbo.

2n) gwakulu nana la tobili: Gwakulu suguya fila minnu sugandira olu ye "luga" ani singon ye.

3n) kungoda Konni : O ye kungo yoro danboñen ye dugumoggow fe ; a bε se ka kε foro manya koroñ ye, a bε se ka kε dugu ka tu koroñ ye, a bε se ka kε fana

misi gεn yoro koro ye. Ta te jeni ye, logo te tige, jiri te tige.

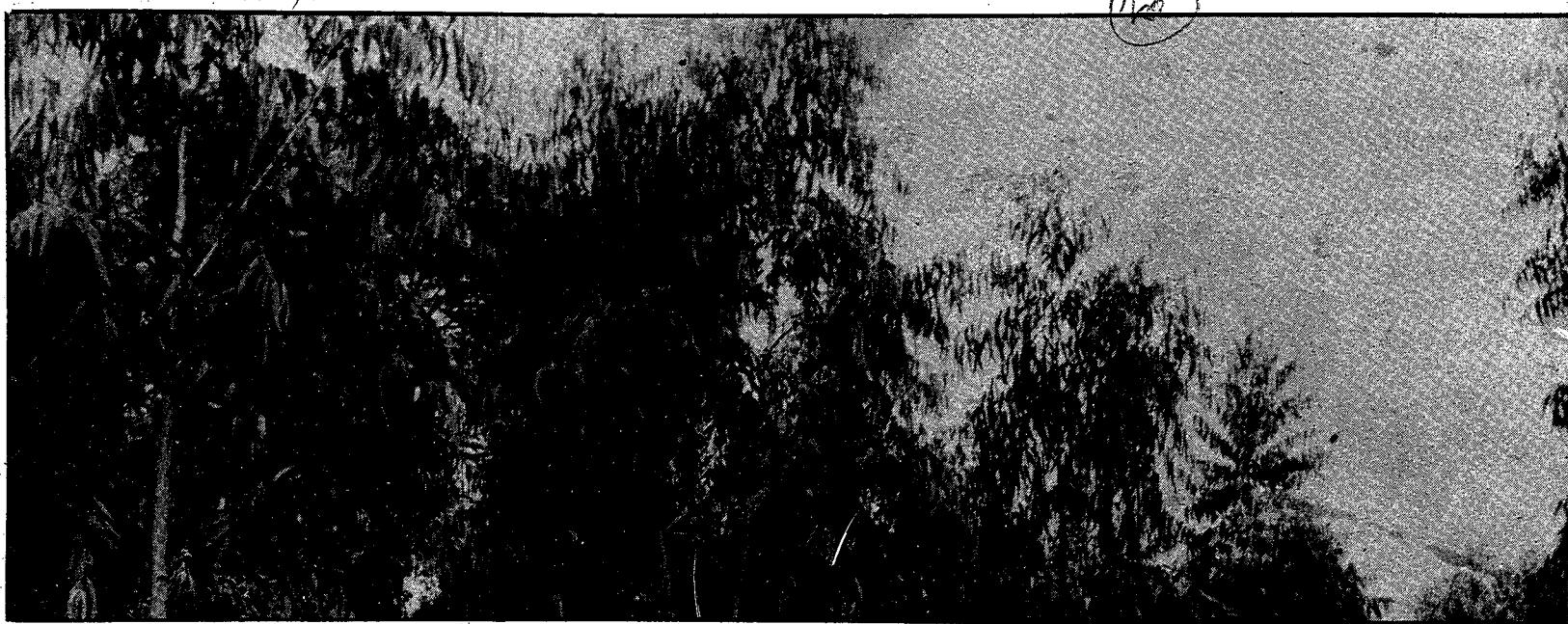
4n) kungo lakanani : Dugu moggow bε se ka feεre minnu kε yaasa ka dugu dala jirituru segin a cogo la.

5n) tajeni kubenni : O baara sabatili nyεsinnen bε tajeni jekulu sigili ma sen kan duguw bε kono fōlō, ani ka tila k'u kalan tajeni kε cogo n'a kubenni la.

**6n) dugukolonen baaraw
ani ji lamarali dugukolo kuno**

7n) foro nogoñdon : sεnεfεn dōw bε foro nogoñdon n'a fo tiga, sho ani fεn wεtεw, cikela ka olu dōn o ka fisə kosebe.

nogoñdinge dilan dugu kono

San mara dugu yiriwatòn ka jiri turulenw

tulon tè sèbè sa

Hasidimasa

(tigε 4maa)

Mamadu Dukure
(Bènbakan Dungew)

Kariba tora ka Bwatu n'a jenywan wεre sira taama. Hami ni kuma caman, tεmε kera o kan u fe ; o te foyi nyε ka mone jiidi. Sabu kuma caman bεe kun ye i t'a fe ka sira nyini. Ni maa dun ma fεn o fεn nyini, i t'o ye sango n'i ma jo a nyinini yεre kan. Ko o ko, nyε de b'a la, nontε a te ke konyε ye.

San kelen kera, jaba nana do fara jamana nyangata kan. Mago bε tinyε cogo min hakentan don : baganw bε fo, u bε kan kari, u bε sonyε. Shew bε minε shu o shu : jakumawaraw don wa ? Sonw don wa ? Wali wuluw ni jakumaw yεre don wa ? O latige ma dɔn.

Hali bubaaw bε finiw ni wari bε nyimi. Nin ye sonja dan ye. Hakili salen dɔw ko dinyε wuli min fora, a sera ; ko nin te foyi no ye jurumu caya ko jugu kɔ.

Maaw tora kungo ni so ce ; dɔw bε shi kungo yεre la, ka forow kolosi. U ni nyodunwaraw n'a bo nywan nyε na nin sen in. Janw bε da-da forodaw ni sodaw la, sinsandaw la, kodaw la. Kariba ni Bwatu ni maa timinandi bε y'u ni da foroson kan. Shu ni tile bε, u bε ji ta kɔ la ; sεnεfεnw bε son a nyε ma. U ko jabaru sonna o, a ma son o, olu te kɔngɔ nyinan. U

ko fεn o fεn b'olu ka suman dunni bali u fe, a b'o ni u ce. Sεnεfεnw tora, u bε kolosi f'u tige tuma. Tinyεnifεnw wulila magosa fe. Maaw bε shi ka tle kote foro ton kɔro. A na ke do ye.

O dɔdɔli b'a tan ni fila la, don kelen, suruku kulu taara mine janw na soko fe. Mɔgɔw qirinna ni bere ni jele ni tama ni nyagi ni marafε ye ka firi fεn juguw kan ; ka maga u kan. O yɔrɔ bε Hasidimasa ye wuluw bla maaw la k'u bali ka surukuw faa ; o y'a soro jama ye danma dɔ kun ci ; olu fεn o fεn sara, o bε yεlεmana ka ke doso kɔro ye ten. O ye bε kabakoya. U dusu nyugunna kɔlo-kɔlo tε. Jaa Hasidimasa tun kelen bε k'a ka wuluw yεlεma ka ke surukuw ni waraw ni sulaw ni bubaaw ye ka firi maaw kan.

U ni wuluw karila nywan na, coo wulila, kulekan an-an ! Wulu kulekan wa ? Maa kulekan wa ? Nin si te bo nywan na. Wulu joginna ; maa yεre joginna ; nin bε dɔ tora. A ko wusura ka wusu. Wuluw ni mɔgɔw carinna dugu kɔno. A kera kasara ye, nk'a fɔ gεrεgεrε baanmako yεre. A ye jama dusu nyugun dɔɔni tε. Dɔw dusu kelekura, dɔw jigi karila ; hakiliw yilanyilanna, nyεw koni yεlεla. Maaw sumana. Kɔsa fe, felaw jirala. Makasiw kera :

- E, maanu ! Anw jigi karila. Anw so cira !

- E mone !... Hun, huun hun-nun !...

- Batara mɔgonin halakilen fε k'a bolo shu an nyε na. Nin te Hasidimasa ka mone donnen ye, nin ye sugusugumɔgɔw de ka mone ye.

- Kabini Hasidimasa na tanya, an ye mun fɔ ? An y'a dɔn a ka sumalenyε tε gwansan ye. Nin ka kan ka bε son hakili la.

- A te kεne kan nin ye ? Hasidimasa ka donmaya ma jo nin ye ?

- I suruku o, i jakuma wara o, i sula o, i wulu o, hali bubaa, jaa nin bε de ye Hasidimasa ka fεn mayεlεmaw ye ka bl'an na kote.

- Anta bε nyε nin na cogo di ?

- Lagasa hakili tolilenw b'u sɔn : "Ko nyangata fεn o fεn bε jama kan, k'o ye jurumu bonya ko jugu ye". Konyε bangenentε kεne kan? Ko jamana bε kunna wolo ka nyε suma, ka soro a bε kan ka ci an kun na bogobogɔ.

- O, nin bε kɔro ka di. Nin bε ye hakili soro ye. Min ka gelεn i ka kɔli k'i jugu n'i nin lasa ka bo nywan na, ani dusuntanya ni taasibaliya. N'i y'i yεre shi lɔn, k'i jugu shi dɔn, a da te to i la.

Kasara min kera, Hasidimasa k'o dimite d'a la fo maajoli ka k'a min ji ye ; a k'a maasogo dun don bε ka kalo fla kε ; u kolow ka ton a ka dosow kɔro k'u nyin nyεnaje. O ko da bolen, o ye jama fyefye, nka, a ye dusu dɔw jo.

O waati ni jama tun ye wulu yɔliyɔliye, bε b'a falako. Dɔw tun bε sogo don doolenkise la k'a da u nyε. Doso min man'o dψn, o bε sa doolenkise fe. Feεre sugu bε do sirila Hasidimasa ka bɔnekise blen kanma.

*

* *

O nyangata bε sen na, dɔ wεre nana far'o kan. O kera nyɔ tige lεn kɔ k'u lase so. Hasidimasa ko a ka nyɔ ka bo. Ciden blala jama ma ; don dar'u ye sarati ye.

- Makε ko ka n'a fɔ à ye : "a nin yɔrɔbla k'a soro yen, nyε tugu ni nyε yεlε. A fɔlɔ, o y'a ka to nyɔ ye ; a filanan, a ka buran nyɔ;

a sabanan, a ka baramuso kundigi nyɔ ; a naaninan, a ka morison nyɔ ; a duurunan, a ka jelison nyɔ ; a woɔronan, a mandiw sɔn nyɔ ; a woloflanan, a ka dlo nyɔ ; a seeginnan, a ka doso kɔrow sɔn nyɔ ; a kɔnɔntɔnnan, a ka baganw sɔn nyɔ ; a tannan, a ka shɛ sɔn nyɔ.... O tɛ'menen kɔ, a buranke nin yɔrɔ tiga n'a nin yɔrɔ kɔɔri ka s'a ma sisan-sisan.

Kariba ni Bwatu ni je nywan dɔw y'a jaabi :

- Ee, buu ! Ko ser'a duman yɔrɔ ma sa.

- E doso kɔrɔ o, t'a fo i make ye...

- E ! I ko di ? Ne make, o tuma aw make te wa ?

- Galaka nyimi o ! I ka malo-baliya kun bɔ an kan, i k'an. ka kuma lamɛn k'a lase. A fo i make ye : a fo, an te na dan a ka to nyɔ n'a ka dangandenya nyɔ ma mɛne, an bɛ taa forow bɛɛ nyun ka n'u d'a kɔnɔ ; a flanan, an te na dan a buranke nin yɔrɔ tiga ni nin yɔrɔ kɔɔri ma mɛne, an bɛ taa tigaforow ni kɔɔriforo bɛɛ de wuruba a buranke bwadingɛ kɔnɔ ; a sabanan, an te dan a ka shɛ nyɔ boli ma koyi, an bɛ k'a ka shew de ye.

Doso min y'o las'a ma, pati ! A golobara ka sɛmɛnkuру kε k'o kun ci dimi fε, k'a sogɔ bɛɛ nyɛrɛku ; wulu dɔw y'u kan bɔ. A wulil'ufε... U murutira. O y'a sɔrɔ a te to to wuluw la kɔrɔlen. A ko yɛre tun gwannen bɛ wulu dɔw la. Hasidimasa ye wulu tɔw shu ka bl'u la. Wulukεlɛ coo wulila. Wulu fɛn o fɛn mana jogin, o bɛ sin ka yɛlɛma ka kε maa ye ten ka fara jama kan.

Cε ni muso, denmisɛn ni maa kɔrɔba, bɛɛ n'i seko don. E, dumuni fana na, bɛɛ n'i kɔnɔbara fa don. Maaw kan bɛ :

Ni maa fa ye dloki tig'i la, a bɛ bɛn i ka jufa kal'a la ; ayiwa jufa kala don ye bi ye de !

Wulu jugu tɔw shura ka kε Kariba n'a ka jama kan. Han ! A ma diya ; fan bɛɛ duurula. Doso kunkolow bɛ cε feren cogo min, a bɛ feren ten. Maaw bɛ jogin, dɔw bɛ to. Nka kelen kera wuluw la, u ye kɛne bla k'u ka yɔrɔ magɛn. Taa kera ka Hasidimasa ka nin yɔrɔ nyɔ to deresi !

I k'a dɔn, doso dɔ de bolen fɛ nin ye kɔ fε ka Kariba kεre fo. Mashiba dan don ; kata masuma tuma yɛre. A kirinkarannen tora, a ma sa. Waati temen, a y'i nyɛ yɛlɛn ; ka Bwatu wele.

N teri Bwatu... An cε ye bi ye... Yant'i ka so ye, Bwatu. Taa wula kɔnɔ, o de y'i ka so ye.

Kungo waraw man jugu. Fɛn jugu te teme so maa dun waraw kan.

Kana wula kεlɛ, so kεlɛ. N teri Bwatu, dugu jɛra ka ban o ! A y'a nyɛ ko, k'a nyɛma tige, k'a dusu ko... A ye n joli bɔnnɛn in k'o ji ye... N teri Bwatu, n'an kunpa kera la, à ye joli dɔɔnin toni nyɛji ye ; n'a mitri kεr'an na, à y'a dusu tankan lamɛn... N teri Bwatu, ni nyɔshi ma dan, jigine te fa... K'an... k'an bɛn... N teri... Bwatu !

Cεba y'i nyɛ tugu. Jama dusu furufurula. Laamini. Bwatu y'i bolo shu joli la, k'a nyɛda mun nin k'a jɔshi a disi la, ka dɔ jɔshi a ka maramafɛnw na. Kariba jɛnyɔ-gɔnw n'a jigiw bɛɛ y'o nywan kε. Fɛn o fɛn y'o kε, o bɛɛ hakili noɔrɔla, k'u dusu min i ko nege minnen. O kera laada ye. Kεleden fɛn o fɛn mana bin, u b'o joli mun u fari la, u bɛ jo ka t'a fε.

(atɔ bɛ kɔ)